

OBVEZNOSTI LASTNIKOV DVIGAL(LIFTOV) in DVIŽNIH NAPRAV ZA PREVOZ OSEB

mag. Ivan Božič, univ. dipl. inž. el.

VELJAVNI PREDPISI ZA DVIGALA PRED, V in PO PREHODNEM OBDOBJU

Obdobje od	do	Vrsta dvigal	Predpisi - varnostne zahteve	Predpisi – postopek certificiranja
24. 06. 1990	21. 03. 2002	I. vrste (osebna) II. vrste (os. in tovorna) III. vrste (bolniška) IV. vrste (tovorna)	PRAVILNIK (16/86)* + JUS M.D1...	PRAVILNIK (27/90)**
22. 03. 2002	24. 10. 2003	• osebna • tovorna - osebna • samo tovorna, če je kabina dostopna in se oseba lahko sama vozi	ODREDBA (16/02)***	PRAVILNIK (27/90)**
25. 10. 2003	30. 04. 2004		SIST EN 81-1, 2, ... SIST EN 81-1, 2, ... + ODREDBA - PRILOGA I	
01. 05. 2004	30. 09. 2007	• osebna • tovorna - osebna • samo tovorna, če je kabina dostopna in se oseba lahko sama vozi	PRAVILNIK (97/03)****	PRAVILNIK (97/03)****
			SIST EN 81-1, 2, ... + PRAV. - PRILOGA I	
01. 10. 2007	--	- II -	PRAVILNIK (83 /07)*****	PRAVILNIK (83 /07)*****
			SIST EN 81-1,2,70... SIST EN 81-1, 2,70... + PRAV. - PRILOGA I	

* Pravilnik o tehničnih normativih za dvigala ... (Ur. list SFRJ, št. 16/86, 28/89)

** Pravilnika o obveznem atestiranju ... (Ur. list SFRJ, št. 27/90).

*** Odredba o obveznem certificiranju ... (Ur. list RS 16/02)

**** Pravilnik o varnosti dvigal (Ur. list RS 97/03)

***** **Pravilnik o varnosti dvigal (Ur. list RS 83/07)**

DOKUMENTACIJA ZA LASTNIKA (ii)

Napisana mora biti v slovenskem jeziku

Osnovna dokumentacija

- ES - izjava o skladnosti za montirano dvigalo
- Glavne značilnosti dvigala
- Kontrolna knjiga

Tehnična dokumentacija

- Načrt dvigala v zgradbi
- Električne in hidravlične sheme
- Seznam in značilnosti varnostnih komponent
- Glavne značilnosti nosilnih sredstev

Navodila za vzdrževanje

- Navodila za vzdrževanje dvigala
- Navodila za vzdrževanje varnostnih komponent

Navodila za uporabo

- Navodila za normalno uporabo
- Navodila za reševanje

ZVD

DVIGALO - OZNAKA CE

Nameščena v kabini

Nazivna nosilnost ___ kg / ___ oseb	
MONTER	
Tov. št.:	
Leto montaže	

Id. številka priglšenega organa, ki je izvajal končni pregled ali modul F, G ali H (NE PA TISTEGA, KI JE IZVEDEL PRESKUS TIPa)

ZVD

OBVEZNOSTI LASTNIKA DVIGALA (20. čl.)

OBVEZNOSTI LASTNIKA	IZVAJALCI	ROKI	POGOJI ZA IZVAJALCE (ČLEN)	OBSEG DEL (ČLEN)	POGODBA
Vzdrževanje	Vzdrževalec	– po navodilih monterja	22	21, 23	DA
Reševanje iz dvigala	Reševalec ali Vzdrževalec	– neprestana povezava s centrom – 120 minut od klica do dvigala	25	25	DA razen v izjemnih primerih
Oskrbovanje dvigala	Skrbnik ali Reševalec ali Vzdrževalec ali Vzdrževalec-daljinsko	– 1 x mesečno (pogosteje, če to določajo navodila ali predpiše pooblaščen organizacija) – 1 x tedensko, če ni kabinskih vrat – neprestano, če je daljinsko	24	24	DA ali pisno pooblastilo
Prezemni pregledi	Pooblaščen organizacija	– po bistvenih spremembah ali nezgodah	26, 27 28	17, 18	Priporočljiva
Periodični pregledi	Pooblaščen organizacija	– 1 x letno	26, 27 28	19	Priporočljiva

ZVD

MODERNIZACIJA / POPOLNA OBNOVA

Modernizacija

- zamenjani in obnovljeni deli morajo ustrezati zahtevam pravilnika
- priporočljiva uporaba EN 81-80 (delno ali v celoti)
- po zaključku del sledi prezemni pregled

Popolna obnova

- dvigalo mora v celoti izpolnjevati zahteve pravilnika
- možna odstopanja pri varnostnem prostoru (predhodna odobritev Ministrstva za gospodarstvo)
- po zaključku del sledi končni pregled in izdaja certifikata o skladnosti

ZVD

KDAJ JE OBVEZNA POPOLNA OBNOVA?

Navodilo ministrstva (sestaneek junij 2004)

Če zamenjamo vse ali pa vsaj štiri od naslednjih delov dvigala:

- vodila,
- kabino skupaj z nosilnim okvirjem,
- pogon,
- jaškovna vrata,
- protiutež,

je obvezna popolna obnova z upoštevanjem vseh zahtev pravilnika.

V nasprotnih primerih je dovoljena modernizacija oziroma delna obnova.

ZVD

PREVZEMNI PREGLED (17. čl)

Po nezgodah ali bistvenih spremembah na dvigalu (18.čl).

Prevzemni pregled mora zajemati oceno tveganj in mora dokazati, da so izpolnjene vse bistvene zdravstvene in varnostne zahteve v skladu s Prilogo I. Pooblaščenca organizacija mora o tem izdati mnenje in vnesti datum ter rezultate pregleda v kontrolno knjigo v skladu s 6.2. poglavjem Priloge I.

Izvajanje na obstoječih dvigalih?

Ni mogoče zahtevati izpolnjevanje bistvenih zdravstvenih in varnostnih zahtev (BZVZ)!

ZVD

PERIODIČNI PREGLEDI (19. čl)

Obvezna prisotnost vzdrževalca.

Večje pristojnosti in odgovornosti pooblaščenih organizacij:

- **Izklop** dvigala
- **Zahteva za zamenjavo serviserja**

Obveščanje **inšpekcijskih organov**.

Identifikacijska številka na prvem per. pregledu.

PERIODIČNI PREGLEDI - Obseg

Pri periodičnem tehničnem pregledu dvigala izvede pooblaščen organizacija vsaj naslednje postopke:

- preveri pravilno delovanje opreme za varnost in zaščito,
- preveri pravilno delovanje druge opreme, ki lahko vpliva na varnost,
- pregleda sestavne dele dvigala za vožnjo, podporo in obešanje, da se prouči morebitno zmanjšanje varnosti zaradi obrabe,
- pregleda, če dvigalo ni bilo tako spremenjeno, da bi to lahko vplivalo na varnost,
- pregleda, če okolica dvigala ni bila tako spremenjena, da bi to lahko vplivalo na varnost,
- preveri, če uporaba dvigala ni bila tako spremenjena, da bi to lahko vplivalo na varnost,
- pregleda, če so prisotne vse oznake za uporabo, delovanje, reševanje oseb iz dvigala in skrbništvo ter navodila za uporabo in vzdrževanje,
- pregleda, če je kontrolna knjiga ažurirana z vsemi novimi informacijami od zadnjega periodičnega pregleda,
- preveri, če so bile od zadnjega periodičnega pregleda popravljene katerekoli manjše okvare,
- preveri in obnovi seznam lastnikov dvigala.

SKRBNIŠTVO (24. čl.)

Skrbnik = fizična oseba (pravna - če je vzdrževalec, reševalec)

- ♦ Pogodba ali pisno pooblastilo
- ♦ Vpisan v kontrolno knjigo

Skrbnik ne sme na streho kabine, če ni vzdrževalec.

Skrbniški pregledi:

- 1 x mesečno ali po navodilih monterja
- 1 x tedensko, če ni kabinskih vrat
- lahko daljinsko

ZVD

REŠEVANJE IZ DVIGAL (BZVZ, 25. čl.)

- ♦ dvigala morajo biti načrtovana tako, da zagotavljajo varno reševanje v kabini ujetih oseb
- ♦ kabine morajo biti opremljene z dvosmernimi komunikacijskimi sredstvi, ki omogočajo stalen stik z reševalno službo
- ♦ komunikacijska sredstva v dvigalu morajo ustrezati harmoniziranemu standardu **SIST EN 81-28**
- ♦ pogoji za reševalce in reševalno službo so navedeni v čl. 25 pravilnika (informativno tudi v prilogah standarda)
- ♦ do ujetih v dvigalu je treba prispeti v 1 uri (ob normalnih razmerah)

ZVD

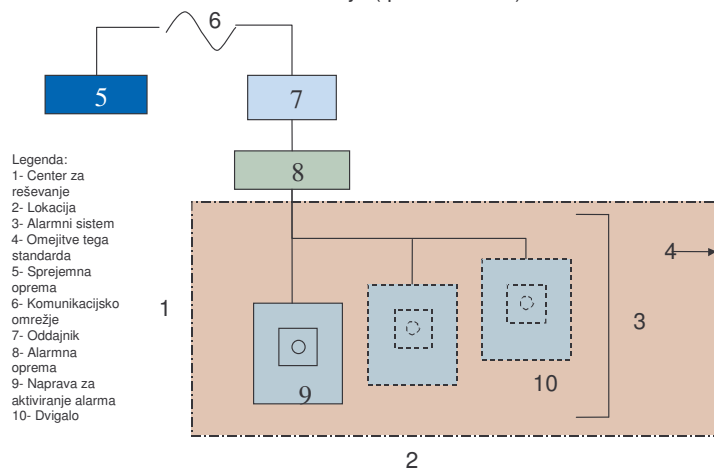
REŠEVANJE IZ DVIGAL (ii)

- ◆ delovanje komunikacije in pogodbe o vzdrževanju, reševanju, skrbništvu so pogoj za izdajo certifikatov za nova dvigala
- ◆ obstoječa dvigala je treba opremiti s komunikacijskimi sredstvi in jih priključiti na reševalne centre do oktobra 2008
- ◆ komunikacija iz kabine mora biti na razpolago ves čas, ko je dvigalo namenjeno uporabi (če to ni 24 ur na dan, je treba preprečiti uporabo dvigala, ko zveze ni mogoče vzpostaviti)
- ◆ potrebna je povezava na stacionarno mesto

ZVD

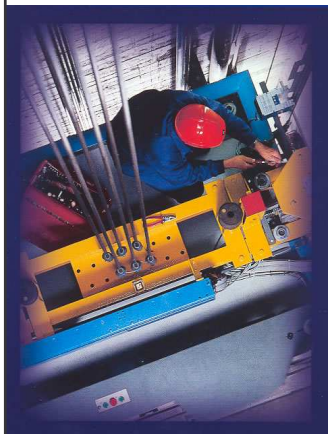
REŠEVANJE IZ DVIGAL (SIST EN 81-28)

Tipična dvosmerna komunikacija med dvigalom in centrom za reševanje (po EN 81-28)

ZVD

VZDRŽEVANJE – Pravilnik (Ur. l. 83/07 -21., 22., 23. čl.)

Firma (pravna oseba) = **vzdrževalec**

Oseba, ki vzdržuje dvigalo, je **serviser**
- (eden v firmi s srednjo el. izobrazbo),

Obveznosti povzete iz standarda **SIST EN 13015**.

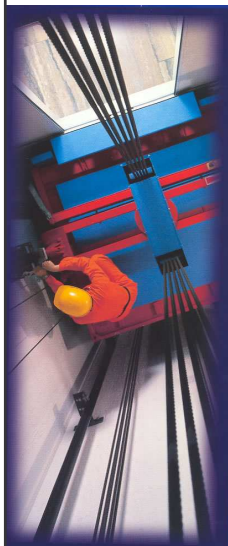
Vzdrževalni roki po navodilih monterja.

Za obstoječa dvigala - zagotoviti ustrezna navodila

- rok 18 mesecev (21. čl.).

ZVD

SIST EN 13015: DEFINICIJA VZDRŽEVANJA

To so vsi ukrepi za zagotavljanje varnega in zanesljivega delovanja naprave in komponent od začetka do konca uporabe in obsega:

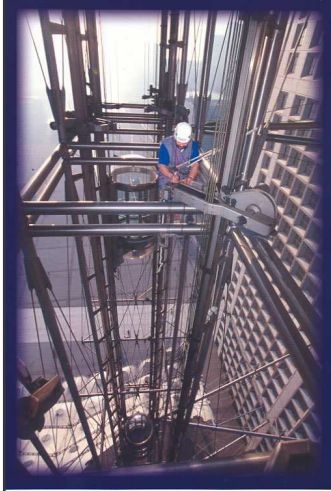
- čiščenje, mazanje itd.
- kontrolo delovanja;
- reševalne operacije (vključeni lahko tudi drugi reševalci);
- nastavitve naprave (nastavitve parametrov, predvidenih funkcij, ...);
- popravila in zamenjave komponent (načrtno , zaradi obrabe ali okvare);

K vzdrževanju se ne prišteva:

- zamenjava glavnih delov in var. komponent
- zamenjava celotne naprave;
- modernizacija in spreminjanje karakteristik.

ZVD

SIST EN 13015: ELEMENTI NAVODIL

Elementi, ki jih je treba upoštevati pri izdelavi navodil:

- karakteristike naprave in predvideno uporabo (tip naprave, uporabnika, ...);
- okolje v katerem je naprava vgrajena (vremenski pogoji, vandalizem,...);
- omejitve pri uporabi;
- rezultate ocene tveganja za vsa dela in okolja, v katerih se ta dela izvajajo;
- specifično vzdrževanje varnostnih in drugih komponent;

ZVD

SIST EN 13015: INFORMACIJE V NAVODILIH

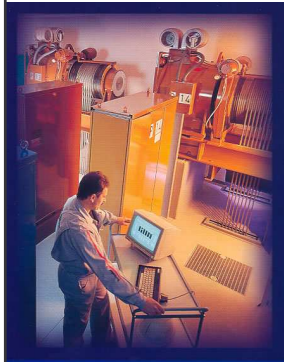
Informacije za lastnike (zlasti obveznosti)

Informacije za vzdrževalce (podrobne) :

- pregledi in preskusi (primer v prilogi),
- varno izvajanje operacij,
- preostala tveganja,
- navesti je treba roke za posamezna opravila
- ...

ZVD

SIST EN 13015: DOLOČANJE ROKOV

Pri določanju rokov za vzdrževalne preglede je treba upoštevati:

- pogostost uporabe naprave in morebitna obdobja ne uporabe;
- starost in stanje naprave;
- lokacijo in tip stavbe ter želje uporabnika;
- ostale pogoje - vremenske, vandalizem...

ZVD

HARMONIZIRANI STANDARDI

SIST EN 81-1	Varnostni predpisi za konstruiranje in vgradnjo dvigal - 1. del: Električna dvigala (lifti)
SIST EN 81-2	Varnostni predpisi za konstruiranje in vgradnjo dvigal - 2. del: Hidravlična dvigala (lifti)
SIST EN 81-70	... - Dostopnost dvigala za osebe, vključno z invalidi
SIST EN 81-72	... - Dvigala za gasilce
SIST EN 81-73	... - Obnašanje dvigal v primeru požara
SIST EN 81-58	... - Preskus odpornosti vrat proti požaru
SIST EN 81-28	... - Alarmi v osebni in osebno - tovorni dvigalih
SIST EN 12016	Elektromagnetna združljivost - Standard skupine izdelkov za dvigala, tekoče stopnice in trakove - Odpornost proti motnjam
SIST EN 13015	Vzdrževanje dvigal (liftov) in tekočih stopnic – Pravila za vzdrževalna navodila
SIST EN 12358	Jeklene žične vrvi - Varnost - 5. del: Pramenaste vrvi za dvigala (lifte)
SIST EN 115	Varnostni predpisi za konstruiranje in vgradnjo tekočih stopnic in trakov za osebe
SIST EN 81-3	Varnostni predpisi za konstruiranje in vgradnjo dvigal - 3. del: Električna in hidravlična mala tovorna dvigala

cen

ZVD

IZBOLJŠANJE VARNOSTI OBSTOJEČIH DVIGAL (LIFTOV)

mag. Ivan Božič, univ. dipl. inž. el.

Varnost obstoječih (starih) dvigal

Vzroki nezgod (uporabniki)

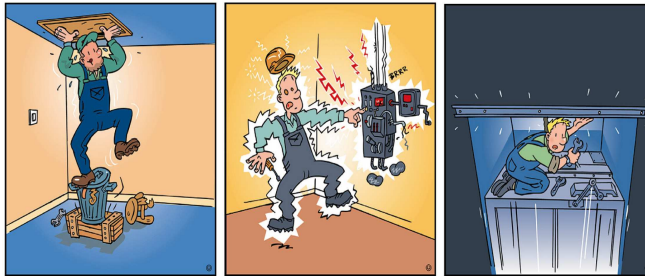
- netočno pristajanje kabine v postajah
- kabine brez vrat
- neustrezne naprave za zaklepanje jaškovnih vrat
- nekontrolirani pomiki kabine
- neustrezne zasteklene odprtine na vratih
- nezgode med zastoji dvigal (ujetje uporabnikov, reševanje)

Varnost obstoječih (starih) dvigal

Vzroki nezgod (vzdrževalci)

- ne dovolj varni dostopi v jaške dvigal in strojnice
- neustrezna zaščita proti električnemu udaru
- neustrezne krmilne naprave na strehah kabin
- neustrezna kontrola hitrosti kabine v smeri navzgor

Izboljšanje varnosti obstoječih dvigal

15. člen Pravilnik o varnosti dvigal (Ur. l. 83/07)

Definira min. zahteve za obstoječa dvigala (v uporabi pred 1. 5. 2004):

- ustrezati predhodnim predpisom iz časa montaže
- morebitnim zahtevam kasnejših predpisov (dvosmerna komunikacija)
- odpraviti preostala tveganja iz spiska in v rokih iz priloge XV – Tabela 2

€ Preostala tveganja ugotovi priglašeni organ (izpolni čeklisto (tabela 2) iz priloge XV) v roku 1 leta od sprejema novele pravilnika.

€ Ukrepe izbere lastnik s pomočjo monterja, vzdrževalca, načrtovalca...

€ Kontrola priglašenega organa in nadzor inšpekcij.

Kontrolni list za obstoječa dvigala – začetek Tabele 2 (Pravilnik o varnosti dvigal (Ur. l. 83/07) - PRILOGA XV)						
Št. tveganja / točka stan. EN 81-80	Predmet pregleda (tveganje)	Varnostne zahteve izpolnjene	Rok za odpravo	Možni zaščitni ukrepi (če varnostne zahteve niso izpolnjene)	Ustreznost in možnost izvedbe ukrepa	Opombe
2 5.2.1	Dostopnost za osebe z omejeno zmožnostjo gibanja	☐ da ☐ ne	5 let	Ustrezni ukrepi v skladu s SIST EN 81-70	☐ da ☐ ne	Smiselna delna uporaba SIST EN 81-70 za vse javne objekte
		☐ Ni prim.				
3 5.2.2	Točnostjo pristajanja in niveliranja	☐ da ☐ ne	10 let	1. Vgradnja reguliranega pogona	☐ da ☐ ne	Zagotoviti točnost pristajanja +/- 2 cm
		☐ Ni prim.		2. Vgradnja sistema za niveliranje	☐ da ☐ ne	
				3. Vgradnja regulacije ventilov (pri hidravličnem dvigalu)	☐ da ☐ ne	
				4. Vgradnja dvohitrostnih motorjev		

ZVD Zavod za varstvo pri delu d.d.

Izboljšanje varnosti obstoječih dvigal		
Št.*	Ocena ** tveganja	Preostala tveganja v Sloveniji
2		Onemogočena ali omejena dostopnost osebe z omejeno zmožnostjo gibanja
3	visoko	Pogonski sistem s slabo točnostjo pristajanja in niveliranja
14	visoko	Nezadostne varnostne razdalje in prostori v glavi in jami jaška
18	srednje	Ni alarmnega sistema za reševanje oseb, ujetih v jami jaška in na strehi kabine
19	visoko	Dostop do strojnice in prostora za pomožne vrvenice ni varen
21	srednje	Nezadostne površine v strojnici
24	srednje	Manjka oprema za dvigovanje bremen (kljuge) v strojnici in jašku
32	visoko	Odklepanje jaškovnih vrat v sili ni ustrezno
38	nizko	Neustrezna površina kabine glede na nazivno nosilnost
40	visoko	Kabina dvigala nima vrat niti varnostne svetlobne zavese
48	srednje	Neustrezna zaščita proti izpadu vrvi/verig iz pogonskih oz. odklonskih vrvenic ali veržnic

* Številka tveganja se nanaša na oznako v standardu SIST EN 81-80:2004 (točka 4.1).
** Ocena tveganja povzeta po SIST EN 81-80:2004

ZVD Zavod za varstvo pri delu d.d.

EN 81-80

Izboljšanje varnosti obstoječih dvigal

EN 81-80

ZVD Zavod za varstvo pri delu d.d.

ZVD

Št.*	Ocena **	Preostala tveganja v Sloveniji
50	visoko	Neustrezna lovilna naprava in/ali omejevalnik hitrosti na električnih vravnih dvigalih
52	srednje	Ni zaščite proti preveliki hitrosti dvigajoče se kabine pri pogonih s trenjem in dvigalih s pozitivnim pogonom in izravnalno utežjo
54	visoko	Neustrezna zaščita proti prostemu padu, povečani hitrosti ali posedanju hidravličnega dvigala
56	visoko	Neustrezni blažilniki
57	srednje	Neustrezna namestitvev končnega stikala pri indirektnem hidravličnem dvigalu
58	visoko	Prevelika razdalja med kabino in steno jaška na strani vstopa v kabino - nevarnost padca v jašek med reševanjem
60	visoko	Manjkajo varnostne naprave za varno reševanje iz dvigala
66	visoko	Nezadostna zaščita pred električnim udarom, označbe opreme; manjkajo opozorila
72	srednje	Manjka ali je neustrezen govorna povezava med kabino in strojnico

* Številka tveganja se nanaša na oznako v standardu SIST EN 81-80:2004 (točka 4.1).

** Ocena tveganja povzeta po SIST EN 81-80:2004

Dvižne naprave (stroji) za prevoz invalidov

ZVD Zavod za varstvo pri delu d.d.

ZVD

Na podlagi **Pravilnika o varnosti strojev (Ur. list 25/06)** je mogoče dati v uporabo dvižne naprave za prevoz invalidov:

- **Vertikalna dvigala oziroma dvižne ploščadi za invalide**, ki ne izpolnjujejo vseh pogojev iz predpisov za dvigala (lifte)
- **Stopniščna dvigala oz. ploščadi za poševni prevoz invalidov**

Prednosti:

- Nižja nabavna cena
- Zavzamejo manj prostora od dvigal (lifto)
- Manjši obratovalni in vzdrževalni stroški

Slabosti teh naprav:

- Zelo omejena uporaba
- Ne dovoljujejo velike frekvence uporabe
- Bolj občutljive na zlorabe (vandalizem)

Dvižne naprave (stroji) za prevoz invalidov in tovora

Obveznosti lastnika izhajajo iz **Pravilnika o varnosti in zdravju pri uporabi delovne opreme (Ur. list št.101/04)**

- › delovno opremo po namestitvi ali po premestitvi, pregleda pristojna oseba (**z dovoljenjem za delo**), ki izda potrdilo, da je delovna oprema pravilno nameščena in da deluje v skladu s predpisi in sicer:
  - › z rednimi kontrolnimi pregledi in, kjer je potrebno, s preskusi, ki jih opravijo pristojne osebe v skladu s predpisi
  - › s posebnimi pregledi, ki jih opravijo pristojne osebe, če pride do izjemnih okoliščin.
- › Ugotovitve pregledov morajo biti zabeležene v **zapisnik in poročilo**.
- › Ta **dokumentacija** mora biti ves čas uporabe delovne opreme na voljo inšpekciji dela.

Dvižne naprave (stroji) za prevoz invalidov in tovora

Roki za periodične preglede in preizkuse

- › Zakon o varnosti in zdravju pri delu (62. člen) določa, da je delodajalec dolžan zagotavljati periodične preiskave delovnega okolja in periodične preglede in preizkuse delovne opreme, v rokih, **ki ne smejo biti daljši od treh let**.
- › Sicer pa mora delodajalec zagotoviti periodične preglede in preskuse delovne opreme **v rokih, ki jih je določil proizvajalec**.
- › Dvigala in dvižne naprave za prevoz oseb in tovora so stroji z velikim tveganjem, zato se v harmoniziranih standardih predpisujejo periodični pregledi in preskusi **enkrat letno**. Ta določila so dolžni upoštevati proizvajalci pri pisanju navodil in uporabniki pri uporabi teh naprav.

Obseg pregledov in preskusov

- › Praktično gre za enak postopek kot pri liftih, le da odpade pregled in preskus nekaterih komponent, ki na teh napravah niso vgrajene